

Załącznik 2 – Lista sprawdzająca oceny strategii wdrażania projektu innowacyjnego testującego

Temat innowacyjny **Poszukiwanie metod wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży.**

Nazwa projektodawcy **Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu**

Tytuł projektu ***Zintegrowany Model Kulturoterapii w Pedagogice Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym***

Numer umowy **POKL.07.02.02-06-107/10**

Ekspert (imię i nazwisko) **Barbara Matysik**

Data wypełnienia listy **17-08-2011**

1. Czy uzasadnienie realizacji projektu zostało poparte wynikami analiz i badań, zrealizowanych w I etapie? Czy wyniki analiz i badań, zrealizowanych w I etapie potwierdzają potrzebę realizacji projektu?

TAK/NIE

Wnioskodawca w uzasadnieniu zawartym w Strategii ogólnie definiuje pojęcie wykluczenia społecznego oraz prezentuje obraz wykluczenia społecznego w skali kraju i województwa oraz Zamościa. Obszar realizacji miasto Zamość nie jest doprecyzowany jako miejsce nauki czy też zamieszkania użytkowników. Sytuacja problemowa wymagająca podjęcia działań w postaci innowacji przedstawiona jest niejednoznacznie, gdyż nie jest wiadomo czy problem główny stanowi zagrożenie marginalizacją młodzieży gimnazjalnej w Zamościu czy też brak adekwatnych metod i narzędzi do pracy z nią celem niwelacji ryzyka jej wykluczenia społecznego. Dane ilościowe obrazujące sytuację są nieliczne, niemal skąpe. Specyficzne dane jakościowe np. wiek, płeć, ilość kolizji z prawem, liczba osób objętych dozorem kuratorskim itp. nie występują. Wnioskodawca uzasadniając potrzebę realizacji projektu oraz wdrożenia innowacji nie wykorzystał możliwości pozyskania wiarygodnych, rzetelnych i zróżnicowanych danych szczegółowo obrazujących sytuację problemową ze źródeł np.. sprawozdania MPIPS, dane Kuratorium Oświaty, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, psychologów i pedagogów szkolnych, Ośrodków Kuratorskich, Policji, placówek dziennego pobytu, ośrodków wychowawczych i resocjalizacyjnych dla młodzieży. Prezentuje właściwe tezy nt. zaburzeń funkcjonowania psychospołecznego młodzieży gimnazjalnej, które nie są poparte rzeczową argumentacją, czy tym bardziej ilościowym i jakościowym faktycznym obrazem sytuacji. Z opisu nie wynika specyfika problemów młodzieży w kontekście jej narażenia na wykluczenie społeczne. Nie przedstawiono konkretnie podejmowanych dotąd działań na rzecz profilaktyki wykluczenia społecznego. Brakuje informacji na temat innowacyjności podejścia Wnioskodawcy – na czym ono polega. W aspekcie oceny skuteczności wcześniejszych działań – jest to ujęcie względne, gdyż nie przedstawiono kto, gdzie i kiedy podejmował działania na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym; czego – jakich treści dotyczyły programy profilaktyczne? Ponadto nadmienia się, że w gimnazjach w ramach szkolnych programów nauczania przedmiotów tj. muzyka, plastyka, wiedza o społeczeństwie, godziny wychowawcze występują proponowane przez wnioskodawcę „innowacyjne rozwiązania”

Ponadto przedstawione w Strategii narzędzie badawcze – ankieta wśród uczniów gimnazjów, daje ewentualność uzyskania nieprawdziwego obrazu zjawiska wykluczenia społecznego młodzieży. Powyższe wynikać może z braku otwartości udzielenia zgodnej z prawdą odpowiedzi na pytania np. o palenie papierosów czy używanie narkotyków. Wnioskodawca podaje, że odpowiedź na pytanie: czy w zamojskich szkołach występują problemy związane z wykluczeniem społecznym dzieci i młodzieży uzyskano u 90 % populacji uczniów gimnazjów? I 60 nauczycieli? Brakuje określenia reprezentatywności dla tak przedstawionego wyniku badań. Brakuje również informacji czemu badania ograniczono wyłącznie do grupy uczniów i nauczycieli, skoro celem wskazanym w Strategii jest również wykluczenie społeczne rodzin uczniów gimnazjów. Zastosowane w badaniu ankietowym 7 zmiennych w opinii Oceniającego nie jest wystarczające dla określenia stopnia ryzyka wykluczenia społecznego, gdyż przedmiotowe badanie pomija informacje nt. innych istotnych czynników wykluczenia społecznego np. struktura rodziny, występowanie niepełnosprawności i chorób przewlekłych w rodzinie; status rodziców na rynku pracy; występowanie zaburzeń zachowania u ankietowanych.

Wnioskodawca nie przedstawia istoty korelacji pomiędzy udziałem w życiu kulturalnym, a wykluczeniem społecznym wybranej przez siebie grupy docelowej: młodzieży gimnazjalnej. Badania adresowane są wyłącznie do uczniów gimnazjów i nauczycieli bez wskazania powodu ograniczenia kręgu badanych do w/w grup. Pominięto informacje nt. miejsca zamieszkania zagrożonych wykluczeniem społecznym gimnazjalistów; czy były to obszary ryzyka oznaczające przebadanie mieszkańców „Błokowisk”. Projektodawca wskazuje, że zamieszkiwanie w „Błokowiskach” sprzyja podwyższeniu ryzyka marginalizacji społecznej. Wnioskodawca nie wskazał we wniosku o dofinansowanie projektu ani w Strategii, czemu zaplanowane przedsięwzięcie odbywa się wyłącznie w Zamościu. Czy uczniowie gimnazjów gminy wiejskiej Zamość nie podlegają narażeniu na wykluczenie społeczne?

Wobec lakonicznie przedstawionych wyników badań własnych Projektodawcy, brakuje skali odniesienia tj. np. badań porównawczych wśród młodzieży w wieku gimnazjalnym uczęszczającej na zajęcia do domów kultury, ognisk i świetlic wychowawczych. Wymienione instytucje w bieżącej pracy stosują proponowane innowacyjne formy wsparcia np. rzeźba, malarstwo, zajęcia muzyczne. W związku z powyższym zachodzi wątpliwość, co do wiarygodności przedstawionych wyników badań.

Ponadto z uzasadnienia Strategii nie wynika, jaka jest reprezentatywność przeprowadzonych badań oraz ich miarodajność, gdyż przeprowadzono je wśród 90 % populacji uczniów 3 gimnazjów w Zamościu. Dlatego należałoby poznać wielkość populacji gimnazjalistów i liczbę szkół gimnazjalistów ogółem w Zamościu. Wyniki opierają się na uogólnieniach i generalizacji wniosków. Projektodawca zadeklarował we wniosku o dofinansowanie projektu analizę dotychczasowych rozwiązań, określonych przez niego jako „programy profilaktyczne”. Natomiast w Strategii określił, że „problem który zostanie rozwiązany jest brak metod, które w innowacyjny sposób rozwiązują problemy w obszarze pracy pedagogicznej z młodzieżą i środowiskiem rodzinnym, zagrożonych wykluczeniem społecznym w województwie lubelskim”, gdzie nie przedstawił jakie metody rozwiązania problemu były dotychczas stosowane i na czym polegała ich nieskuteczność.

2. Czy cel projektu jest taki sam, jak zadeklarowane przez beneficjenta w strategii brzmienie celu cytowanego z wniosku o dofinansowanie?

TAK/NIE

Cel główny projektu we wniosku o dofinansowanie brzmi: „ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego wśród młodzieży gimnazjalnej w Zamościu”. Celem głównym przedstawionym w Strategii jest: „ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego wśród młodzieży gimnazjalnej ich rodzin w Zamościu”.

Zapisy powyższe nie są tożsame ze sobą.

Cel przedstawiony we wniosku o dofinansowanie jest zgodny z wybranym przez Wnioskodawcę tematem innowacyjnym. Natomiast cel główny ze Strategii z uwagi na dopisanie: „ich rodzin” nie pozwala odczytać wprost czy projekt odnosi się do młodzieży i ich rodzin, czy tylko rodzin i czy np. rodzin w Zamościu?

Cele szczegółowe przedstawiono na wysokim stopniu ogólności, bowiem z opisu celu nie wynika co będzie „Modelem 2” - cytat ze Strategii, oraz co będzie „2 nowoczesnymi narzędziami badania zjawisk społecznych w klasie”. Stąd trudno wywnioskować założenia Wnioskodawcy : czy to są ankiety - 3 indeksy odporności na wykluczenie społeczne , o których pisze w uzasadnieniu. Występuje rozbieżność w liczbie narzędzi badania zjawisk społecznych w klasie”. Kolejne uwagi dotyczą umiejscowienia badań lub też wskazania miejsca pełnienia ról społecznych młodzieży jako uczniów tj. „ w klasie”. Następny cel szczegółowy „zmniejszenie o 30% w stosunku do stanu sprzed rozpoczęcia realizacji projektu w 3 szkołach, w których będzie testowany Model liczby negatywnych zachowań i postaw życiowych młodzieży zagrożonej wykluczeniem” jest niemiarodajny z uwagi na brak danych początkowych oraz brak zdefiniowania zachowań negatywnych i postaw życiowych .

3. Czy wskaźniki są właściwie zdefiniowane?

~~TAK~~/NIE

W części III Strategii pojawia się cel nadrzędny projektu, który występował w jej wcześniejszych częściach jako cel główny projektu, w zbliżonym brzmieniu: „ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego wśród młodzieży gimnazjalnej w Zamościu”, i jest on inny niż w części II Strategii, gdyż nie wymienia rodzin uczniów gimnazjów. Na s. 8 w tabeli wiersz 2 Strategii występuje także cel główny projektu jako zupełnie nowy, gdyż nie ma go we wniosku o dofinansowanie projektu ani w opisie celów w Strategii w brzmieniu „Opracowanie i przetestowanie do 30 czerwca 2013 roku Zintegrowanego Modelu Kulturoterapii w Pedagogice Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym”

Wskaźniki osiągnięcia celu głównego nie są dobrane spójnie i adekwatnie do treści wniosku o dofinansowanie oraz zapisów Strategii. Celem projektu jest ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego, zaś wskaźnikiem 10% spadek liczby zachowań dysfunkcyjnych. Natomiast Wnioskodawca nie przedstawił w żadnym dokumencie danych ilościowych i jakościowych o skali wykluczenia społecznego młodzieży gimnazjalnej Zamościa np. w oparciu o statystyki organu prowadzącego informującego o liczbie uczniów korzystających z dożywiania w szkole, objętych pomocą stypendialną , pedagogiczną. Nie znana jest też skala i charakterystyka zachowań dysfunkcyjnych, która ulegnie zmniejszeniu o 10% z powodu rozbieżności pomiędzy wnioskiem o dofinansowanie projektu, a strategią oraz jej częściami oraz braku informacji nt. stanu początkowego.

Przewidywane wskaźniki do osiągnięcia wskutek wdrożenia Strategii w zasadzie są opisem zadań do wykonania, a nie miar osiągnięcia celu. .

Zaprezentowane nieliczne wskaźniki dotyczą zastosowania narzędzi weryfikacji osiągania celów, jednak nie są one miarą efektywności i skuteczności zakładanych zmian. Ponadto wskaźniki nie zostały prawidłowo skwantyfikowane.

4. Czy wartości docelowe wskaźników celu i sposób ich pomiaru oraz źródła weryfikacji zostały określone prawidłowo (odpowiednio do celu)?

~~TAK~~/NIE

Pożądanym stanem docelowym według Wnioskodawcy jest pozyskanie nowych umiejętności i kompetencji przez 45 uczniów biorących udział w testowaniu Modelu. Zauważą się, że przetestowanie Modelu nie jest tożsame z nabyciem określonych umiejętności. Uwaga dotyczy także realności nabycia przez nauczycieli umiejętności wskutek testowania wstępnej wersji produktu. Weryfikacja osiągnięcia celu na podstawie list obecności, dzienników zajęć liczby osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych jest nieadekwatna i niespójna do celów Strategii. Sposób pomiaru wskaźników opiera się na wskazaniu dokumentów, z których będą pochodzić informacje na temat wskaźników.

5. Czy przedstawiona innowacja została opisana kompleksowo, z uwzględnieniem wszystkich wymaganych elementów?

~~TAK~~/NIE

Z analizy cz. III Strategii wynika, że:

Wnioskodawca powinien konkretnie wyjaśnić:

- *na czym polega jego podejście zintegrowane oraz czym jest kompleksowość oddziaływań profilaktycznych,*
- *na jakich zasadach będą dobierani uczestnicy określani przez Wnioskodawcę jako: „45 dzieci i ich rodzin z gimnazjów zamojskich o najwyższym poziomie zagrożenia wykluczeniem społecznym”.*
- *jakie będą cechy specyficzne 15 nauczycieli uczestniczących w testowaniu, .*

Opis innowacji jest ogólny, gdyż z treści nie wynika na czym ona konkretnie polega. Nie wskazano także czym różni się nowatorskie podejście od dotychczas stosowanych. Prezentacja wymaganych i brakujących danych powinna być zawężona do obszaru realizacji projektu tzn. miasta Zamościa.

Opis innowacyjności w wymiarze uczestników projektu jest równie pobieżny jak innowacyjności w wymiarze problemu, bowiem bazuje na określeniu „kompleksowości” i na „zintegrowanym wielopłaszczyznowym podejściu”, bez wyjaśnienia na czym one polegają

Opis użytkowników produktu uczestniczących w testowaniu ogranicza się do wskazania liczby 15 nauczycieli. Nie przedstawiono wymagań wobec nich celem umożliwienia testowania. Nie znane są warunki, jakie powinni spełniać, by mogli przystąpić do projektu np. jakie umiejętności posiadać lub nie, czy też jakich przedmiotów uczyć w gimnazjach. Nieznane są także kryteria weryfikujące możliwości uczestnictwa nauczycieli w stosowaniu wypracowanych narzędzi i instrumentów wsparcia. Niezrozumiałym jest nieuwzględnienie jako potencjalnych użytkowników docelowych - pedagogów szkolnych w kształceniu m.in. umiejętności społecznych uczniów lub wychowawców świetlic w rozwijaniu predyspozycji uczniów związanych ze sztuką .

Wnioskodawca ogólnie prezentuje skutki nie podjęcia działań tj. zaniechania innowacji w obszarze problemowym. Odnosi się do utraconych korzyści społeczeństwa wynikających z niewykorzystania potencjału osób wykluczonych bez przedstawienia kontekstu np. rynek pracy oraz do możliwej frustracji osób wykluczonych z powodu funkcjonujących stereotypów, co nie jest poparte żadnymi dowodami.

Natomiast przedstawione konieczne warunki dla wdrożenia i powodzenia innowacji są równie ogólne – wymienione hasłami np. odpowiednia rekrutacja osób wysoko zmotywowanych do udziału w projekcie, odpowiedni wybór pedagogów, ścisła współpraca. W w/w brzmieniu nie wiadomo co one konkretnie oznaczają np. jakie są zastosowane kryteria oceny motywacji.

Zaprezentowane efekty zastosowania innowacji u uczniów i rodziców określone jako zbiór umiejętności życiowych w większości nie wynikają z zaproponowanych narzędzi i instrumentów wsparcia np. usprawnienie funkcji percepcyjno-motorycznych, zwiększenie jakości życia przez udział w kulturze. Korzyści dla nauczycieli są także niewymierne i nie konkretne, zwłaszcza, że od początku nie wiadomo jaka grupa nauczycieli będzie poddawana innowacji.

Wstępny opis produktu finalnego wskazuje nazwy zaplanowanych czynności i działań. Nie jest to konkretny produkt z jego specyfikacją.

6. Czy przedstawiony sposób testowania gwarantuje rzetelność testu produktu finalnego i odpowiada specyfice projektów innowacyjnych w odniesieniu do liczebności grup docelowych?

~~TAK~~/NIE

Testowanie pod kątem doboru uczestników testowania, w odniesieniu do potencjalnych przyszłych użytkowników i odbiorców nie można uznać za poprawnie zorganizowane.

Testowanie odbywać się będzie w wybranych 3 szkołach na terenie miasta Zamościa. Brakuje kryteriów wyboru placówek edukacyjnych. Grupa użytkowników wywodząca się z przedstawicieli instytucji pomocy społecznej i wczesnej interwencji, jest pominięta w opisie użytkowników w wymiarze docelowym oraz na etapie testowania, mimo iż Wnioskodawca wymienia je w części IV Strategii. Ponadto stosowane przez Projektodawcę pojęcie „wczesnej interwencji” nie jest tożsame z interwencją kryzysową ani wczesną interwencją socjalną i nie zostało przez niego zdefiniowane. „Wczesna interwencja” oznacza wczesne oddziaływanie medyczne, rehabilitacyjne, psychopedagogiczne na rozwój dziecka, u którego stwierdzono zagrożenie niepełnosprawnością.

Kryteria doboru uczniów nie są jednoznacznie określone i spójne z uzasadnieniem Strategii, gdyż nie jest weryfikowany brak lub posiadania przez uczniów kompetencji określanych jako „życiowe” lub wymagających podjęcia oddziaływań „kulturoterapeutycznych”. Nieuzasadnionym jest umieszczenie zapisu, że „w przypadku osób podlegających nadzorowi kuratorskiemu uczestnictwo w projekcie będzie elementem obligatoryjnym procesu resocjalizacji”, wobec którego pojawia się pytanie o jego podstawę prawną zwłaszcza, że udział w projektach POKL wymaga dobrowolnej zgody uczestnika lub jego opiekuna prawnego.

Ponadto Wnioskodawca wskazuje termin rozpoczęcia testowania produktu finalnego oraz ogólnie miejsce: szkoły, do których uczęszczają uczniowie zakwalifikowani do projektu? Czy wybrane szkoły wyraziły na to zgodę, mają warunki np. lokalowe ku temu? Czy nie będzie to kolidować z procesem nauczania? Czy wymiar – liczba godzin - dodatkowych zajęć warsztatowych nie wpłynie na dalsze zniechęcenie uczniów do zajęć w szkole? Czy nie dojdzie do powielania, dublowania działań, gdyż w ramach realizowanych w gimnazjach programów nauczania prowadzone są zajęcia ze sztuki oraz zajęcia psychoedukacyjne? Wnioskodawca nie opisuje działań, jakie podejmie wobec uczniów opuszczających lekcje tj.

wagarujących, skoro wskazuje, że „wagarowanie” jest jednym z czynników i symptomów wykluczenia społecznego. W związku z tym można zakładać, że „wagarowicze” powinni zostać również poddani testowaniu?

Uwagi dotyczą także testowania elementu pt. „kulturoterapia dla opornych”. Wnioskodawca nie precyzuje i nie podaje cech specyficznych grupy „opornych”.

Komponent pt. „edukacja dla nauczycieli” nie wskazuje wymiaru liczby godzin oraz konkretnych treści merytorycznych i miejsca jego realizacji.

Opis wstępnej wersji produktu finalnego nie wskazuje, że jest on dostosowany do potrzeb uczniów. Nie wskazuje w jaki sposób produkt przyczynia się do niwelacji lub oddziaływania profilaktyczne na wykluczenie społeczne uczniów gimnazjów w ich rodzinach oraz ich rodzin, a także w szkołach, do których uczęszczają.

Ponadto nie zostało przedstawione zastosowanie i przydatność produktu dla instytucji pomocy społecznej, tj. np. MCPR, świetlice środowiskowe, ośrodki socjoterapeutyczne, ośrodki resocjalizacyjne lub wychowawcze.

W zakresie testowania produktu została wskazana liczebność grupy uczniów, lecz nie podano opisu jej cech specyficznych. Grupę nauczycieli określono jedynie pod względem liczebności. Nie wiadomo ilu rodziców zostanie poddanych testowaniu jak też czy obejmie ono także inne grupy osób.

Reprezentatywność wybranych według powyższego opisu użytkowników produktu jest wątpliwa w odniesieniu do wartości użytkowych oferowanych produktów dla szerszych grup odbiorców oraz podważa zasadność upowszechniania pobieżnie przedstawionego produktu.

7. Czy planowane podejście do monitoringu w fazie testowania i ewaluacji skuteczności produktu gwarantuje rzetelność oceny produktu finalnego?

~~TAK~~/NIE

Proces monitoringu i ewaluacji wewnętrznej przedstawiono ogólnie, bez wskazania konkretnych narzędzi monitoringu. Procesy te nie zostały zaprezentowane w kontekście Strategii, produktu, odbiorców i użytkowników rezultatów projektu innowacyjnego. Wymieniona została jedynie nazwa przewidywanego miernika – ankiety ewaluacyjne oraz osoby odpowiedzialne za monitoring i ewaluację. Z opisu nie wynika jaka będzie metodologia badań. Nie przedstawiono opisu narzędzi badawczych, specyficznych dla poszczególnych grup. Zostały wymienione kryteria dokonywania pomiarów ewaluacyjnych w postaci określić: trafność, efektywność, skuteczność, oddziaływanie, trwałość efektów. Zostało zapisane, że monitoringowi poodani zostaną uczniowie, rodzice, nauczyciele. Całkowicie niezrozumiałym i niespójnym z treścią wniosku i strategii jest zapis dotyczący ewaluacji zewnętrznej (s.16 Strategii) „zakres ewaluacji obejmie zatem przede wszystkim podręcznik, a także wsparcie dla pracodawców i pracowników” oraz zaprezentowana w ich kontekście metodologia badań w postaci zestawu pytań.

Kryteria ewaluacji zewnętrznej są wymienione zbyt ogólnie, by zbadać rzetelnie specyficzne zmienne określające produkt. Przedstawiony przez Wnioskodawcę sposób ewaluacji nie gwarantuje uzyskania wiarygodnych jakościowych i ilościowych danych uprawniających do upowszechniania produktów oraz dalszej realizacji projektu.

Ponadto nie zostały przedstawione konkretne narzędzia monitoringu, które będą stosowane wobec uczniów, ich rodziców i nauczycieli. W ocenie skuteczności efektywności, przydatności i użyteczności udzielanego wsparcia tj. zastosowania wstępnej wersji produktu finalnego, należałoby się również odnieść do interesariuszy w postaci instytucji pomocy społecznej czy też kuratorów sądowych.

8. Czy właściwie zdefiniowano adresatów i działania w ramach strategii upowszechniania?

~~TAK~~/NIE

Wnioskodawca wymienia adresatów działań upowszechniających w postaci organów prowadzących z terenu woj. lubelskiego, instytucji doskonalenia nauczycieli, instytucji wczesnej interwencji kryzysowej (choć nie wiadomo, co one oznaczają dla Wnioskodawcy) i sądy rodzinne. Nie przedstawia natomiast konkretnych grup odbiorców produktu tj. uczniów, nauczycieli, rodziców, kuratorów, pracowników instytucji pomocy społecznej. Z opisu nie wynika skala i zakres planowanych działań upowszechniających. Przedstawione zostały motywy kierowania działań upowszechniających do w/w adresatów „instytucjonalnych”. Wdrożenie Modelu w szkołach opiera się na wskazaniu ewentualnych możliwości dla dyrektorów szkół niebędącymi organami prowadzącymi. W etapie upowszechniania pomija się szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez organy niepubliczne. Wnioskodawca nie precyzuje typów szkół. Obszar doskonalenia nauczycieli ograniczony jest do placówek doskonalenia prowadzonych przez samorząd województwa oraz samorządy gminne. Zaproponowane działania w obszarze kształcenia nauczycieli mają charakter zbyt ogólny, gdyż nie wiadomo nauczycieli jakich szkół mają dotyczyć, jakich przedmiotów i czemu tylko nauczycieli a nie np. wychowawców czy pedagogów. Z kolei w obszarze oddziaływania sądów rodzinnych, obecnych przy każdym sądzie rejonowym, wnioskodawca odnosi się wyłącznie do Ośrodków Kuratorskich nie wskazując przy tym kanałów informacyjnych o projekcie oraz konkretnych korzyści dla odbiorców i użytkowników. Uwagi dotyczą także udziału w upowszechnianiu MCPR, zwłaszcza, że nie występuje on na etapie testowania a z kolei w fazie upowszechniania jego rola nie została przedstawiona. Brakuje opisu upowszechniania wśród instytucji pomocy społecznej, których celem jest działalność na rzecz integracji społecznej oraz instytucji określanych przez wnioskodawcę jako „instytucje wczesnej interwencji kryzysowej”.

9. Czy właściwie zdefiniowano adresatów i działania w ramach strategii włączania do głównego nurtu?

~~TAK~~/NIE

Działania włączające do głównego nurtu polityki zaplanowano, by skierować do grupy określonej przez Wnioskodawcę jako „decydenci”. Z opisu nie wynika, kim są te osoby, jakie sprawują funkcje w życiu publicznym. Nie zostały przedstawione ich możliwości podejmowania decyzji czy kreowania prawa by upowszechnić i udostępnić produkt. Nie wymieniono także kręgi opiniotwórcze. Instrumenty realizacji działań upowszechniających przedstawiono pobieżnie. Nie znajduje odzwierciedlenia we wniosku i strategii zaproszenie na konferencje cyt. s. 20 Strategii: „po 30 osób (łącznie 120 osób) związanych z polityką zatrudnienia” oraz przedstawienie im rekomendacji z projektu, których tematyka i autor nie jest znany. Jako odbiorców ogólnikowo nazwanych rekomendacji dotyczących problematyki wykluczenia społecznego bez nawet odniesienia do młodzieży wskazano decydentów różnych szczebli, przy tym nie wskazując celu tego działania.

10. Czy proponowane działania i ich adresaci gwarantują skuteczność włączania do głównego nurtu polityki?

~~TAK~~/NIE

Opis zaproponowanych działań mających włączyć do głównego nurtu polityki wypracowany Model w żaden sposób nie gwarantuje jego skuteczności. Działania są monotematyczne i ograniczają się do organizacji konferencji oraz przesłania rekomendacji z projektu decydentom, zaś wnioskodawca nie określa celu tego zabiegu ani ogólnie merytorycznej zawartości rekomendacji.

11. Czy analiza ryzyka pozwala na określenie potencjalnych zagrożeń i zaplanowanie działań w celu zmniejszenia ich negatywnych skutków?

~~TAK~~/NIE

Przeanalizowano trzy ryzyka o charakterze wewnętrznym. Zgodnie z definicją ryzyka (podobnie, jak i założeń) powinno ono mieć charakter zewnętrzny, niezależny od projektu i podejmowanych działań. W przypadku pierwszego wskazanego przez Projektodawcę ryzyka, zwraca się uwagę na sposób jego zdefiniowania. Jest to brak zainteresowania uczniów i rodziców. Zaproponowane środki zaradcze w postaci intensyfikacji działań motywujących są zbyt pobieżnie przedstawione. Z opisu nie wynika jakie to będą działania. Ponadto opis procesu rekrutacji we wniosku nie przedstawia kryteriów doboru do podstawowej listy uczestników a, tym bardziej listy rezerwowej. Zaplanowana konferencja dla interesariuszy projektu może się okazać nie wystarczającym środkiem zaradczym. Ponadto należy uwzględnić fakt, że o uczestnictwie w projekcie w przypadku młodzieży gimnazjalnej decyzję podejmą rodzice i samo spotkanie informacyjne o projekcie może okazać się nie wystarczające. Niwelację ryzyka dotyczącego niskiej motywacji odbiorców w trakcie trwania projektu przedstawiono za pomocą większości tych samych działań co ryzyka pierwszego. Skalę prawdopodobieństwa wystąpienia obu ryzyk określono jako niską. Nie zrozumiałym jest brak wskazania ryzyk o wysokim stopniu prawdopodobieństwa oraz brak odniesienia do pozostałych grup odbiorców użytkowników projektu. Analiza ryzyka dla etapu upowszechniania jest niepełna i nie odzwierciedla całości wdrażania projektu, wszystkich jego elementów. Ryzyko dotyczące upowszechniania zostało oszacowane na niskim poziomie (przynajmniej co do wpływu na projekt). Działania zaradcze w postaci konferencji propagujących projekt czy wydawnictw prokonferencyjnych są nieadekwatne do ryzyka określanego jako braku zainteresowania różnych instytucji, gdzie nie sprecyzowano z jakiego sektora. Nie jest bowiem wiadomo czy problem ten będzie dotyczyć instytucji oświatowych czy pomocy społecznej czy wymiaru sprawiedliwości tj. kuratorów. Ponadto działania zaradcze dotyczące etapu upowszechniania nie wykazują spójności z opisem etapu upowszechniania, gdzie wnioskodawca skupia się na przedstawieniu rekomendacji z projektu decydentom. Ponadto beneficjent pomija całkowicie możliwości wykorzystania – analizy założeń projektu, przeglądu dokumentacji oraz zastosowania metod eksperckich (np. ankiet eksperckich), w wyniku których powinien opracować kompleksowy i spójny plan zarządzania ryzykiem.

12. Czy analiza ryzyka przewiduje właściwe sposoby ograniczania najważniejszych zagrożeń?

~~TAK~~/NIE

Analiza sytuacji ryzyka jest niepełna, zbieżna z komentarzami do pytania 11. Nie uwzględniono większości aspektów realizacji Strategii, wdrażania i upowszechniania produktów projektu. Wnioskodawca odnosi się głównie do ryzyk wewnętrznych, które można przypisać do etapu wdrożenia i testowania. Brakuje pełnego opisu ryzyk z etapu upowszechniania projektu oraz włączania do głównego nurtu polityki. Wnioskodawca nie

wskazał, co będzie stanowić o sukcesie działań upowszechniających i włączających czyli jaka będzie skuteczność jego działań.

13. Czy wstępna wersja produktu finalnego jest adekwatna do założeń opisanych w strategii? (weryfikacja na podstawie załącznika – wstępnej wersji produktu finalnego)

~~TAK~~/NIE

Do Strategii załączono wstępną wersję produktu innowacyjnego (finalnego) w postaci rozbudowanego opisu produktu finalnego stanowiącego rozszerzenie informacji zawartych w treści Strategii z punktu III. Nie jest to jednak szczegółowa prezentacja samego produktu, mimo iż nosi tytuł „Zintegrowanego Modelu Kulturoterapii Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym”. Z treści załącznika można ogólnie wnioskować, z jakich komponentów się składa. Jednak nie zostało określone, czy będzie to konkretny program nauczania czy tylko elementy programu, jakich przedmiotów będzie dotyczyć, jacy nauczyciele będą go stosować i czemu tylko nauczyciele. Wnioskodawca pomija aspekt uprawnionego stosowania terapii przez nauczycieli. Pomija jako potencjalnych użytkowników wychowawców świetlic czy pedagogów szkolnych. Proponuje narzędzia właściwie bardziej kształceniu niż doskonaleniu umiejętności w kierunku kulturoterapii. Zaproponowane działania są nieadekwatne do uzasadnienia Strategii, potrzeb odbiorców i użytkowników projektu. Prezentacja instrumentów wsparcia tj. metod terapeutycznych opiera się w większości na ich wymienieniu. Brakuje odwołania do doświadczeń zagranicznego partnera projektu, zaś jego rola w opinii oceniającego jest marginalna. Nie znane są dobre praktyki Partnera. Beneficjent skupia się na odniesieniu do wyników osiągnięć amerykańskich naukowców wobec problemów młodzieży czy stosowania arteterapii. Nie precyzuje na czym polega jego zintegrowane i kompleksowe podejście wobec problematyki wykluczenia społecznego młodzieży gimnazjalnej, gdyż oferuje narzędzia do pracy dla nauczycieli. Z opisu stosowania wybranych oddziaływań terapeutycznych wobec młodzieży nie wynikają korzyści dla niej oraz odniesienie do celu głównego projektu. Wobec grupy rodziców proponuje się w większości zajęcia praktyczne oraz polegające na towarzyszeniu młodzieży w określonych wydarzeniach np. seans filmowy czy przygotowanie wystawy prac.

Przedstawiona przez wnioskodawcę wstępna wersja produktu finalnego powinna być konkretna i szczegółowa, obejmować planowane i przydatne narzędzia i metody pracy z młodzieżą i jej rodzicami.

14. Czy wstępna wersja produktu finalnego może zostać poddana testowaniu? (weryfikacja na podstawie załącznika – wstępnej wersji produktu finalnego)

~~TAK~~/NIE

Z uwagi na szereg błędów warunkujących ocenę innowacyjności, trafności, adekwatności do potrzeb, produktu finalnego przedstawionych w pkt 1-13, „Zintegrowany Model Kulturoterapii Młodzieży Zagrożonej Wkluczeniem Społecznym” nie powinien on być poddawany testowaniu, zaś strategia jego wdrażania odrzucona.

Komentarz eksperta do całej oceny¹:

Strategia jest dokumentem skonstruowanym chaotycznie. Poszczególne jej części począwszy od uzasadnienia, a kończąc na ocenie zarządzania ryzykiem w projekcie są w większości nie spójne ze sobą oraz z wnioskiem o dofinansowanie projektu. Cele przedstawione w Strategii nie są adekwatne wobec uzasadnienia. Zaproponowane instrumenty wsparcia przeznaczone są na etapie testowania dla 45 uczniów 3 gimnazjów. Nie zweryfikowano dokładnie kryteriów ich udziału w projekcie w kontekście narażenia na wykluczenie społeczne. Ponadto zaproponowane działania wykazują pobieżny związek z metodami wczesnej interwencji socjalnej, którą wnioskodawca myli z wczesną interwencją dotyczącą osób niepełnosprawnych. Brakuje odniesienia do interesariuszy projektu. Pomija także przedstawicieli instytucji pomocy społecznej oraz kuratorów jako docelowych użytkowników wypracowanego produktu. Nie są oni obecni na etapie testowania. W strategii występuje „dodatkowy” cel nadrzędny projektu określany we wniosku jako cel główny oraz cel główny nieobecny we wniosku o dofinansowanie. Narzędzia diagnostyczne dotyczące odporności na wykluczenie społeczne uczniów pomijają inne istotne zmienne np. kompletność rodziny, wielodzietność, niepełnosprawność w rodzinie jako determinanty wykluczenia społecznego. Kwestionowana jest także użyteczność i zasadność stosowania narzędzia badawczego: indeksu udziału w życiu kulturalnym poprzez jego zastosowanie wyłącznie w gimnazjach. Młodzież korzysta ze świetlic, oferty domów kultury, ognisk wychowawczych, placówek socjoterapeutycznych i resocjalizacyjnych i tam także winna zostać zbadana zasadność tezy badawczej wnioskodawcy tj. korelacji pomiędzy udziałem w życiu kulturalnym, a odpornością na wykluczenie społeczne. Wyniki badania nie zawierają konkretnych danych liczbowych. Nie popierają ich analizy statystyczne. Zaprezentowane w Strategii wskaźniki nie są adekwatne do celów oraz nie są poprawnie skwantyfikowane. Opis planowanych efektów, które dzięki innowacji zostaną osiągnięte oraz grupy docelowej użytkowników i odbiorców być konkretny. Powinny być również znane kryteria doboru określonych grup. Monitoring i ewaluacja wywołuje zastrzeżenia, co do zaproponowanych mierników i wskaźników z uwagi na ich niedopasowanie do poszczególnych grup i działań.

Przedstawiona wersja produktu finalnego dyskwalifikuje go jako możliwy do włączenia do procesu testowania i upowszechniania. Z opisu produktu nie wynika czy będzie to program nauczania, czy element programu oraz jakich przedmiotów ma dotyczyć itd., W Strategii nie uwidacznia się zintegrowane podejście wobec problemu czy też odbiorcy. Wątpliwości budzi „samograniczenie się” Wnioskodawcy do możliwości zastosowania produktu w gimnazjach, mimo, że zakładana jest przydatność Modelu w pracy kuratorów sądowych i pracowników pomocy społecznej. Wątpliwości budzi zasadność i skuteczność włączania produktu do głównego nurtu polityki.

Po uwzględnieniu licznych błędów występujących w Strategii, w opinii Oceniającego nie możliwa ich korekta, co skutkuje odrzuceniem przedłożonej strategii.

¹ □ Komentarz eksperta musi:

- w przypadku rekomendowania warunkowej akceptacji strategii – uwzględniać opis obejmujący zakres wymaganych zmian i poprawek,
- w przypadku rekomendowania odrzucenia strategii - zawierać uzasadnienie odrzucenia strategii z odniesieniem do tych elementów dokumentu, które zaważyły na negatywnej rekomendacji.

Rekomendacja eksperta²:

- ☐ zatwierdzić strategię w kształcie, w którym została złożona
- ☐ zatwierdzić warunkowo strategię, pod warunkiem wprowadzenia wyżej wskazanych zmian
- ☒ odrzucić strategię